

Inleiding

Dit overzicht is bedoeld om de fiscale behandeling van Nederlandse overheidspensioenen in Duitsland te verklaren en als hulp om argumenten te formuleren om het Nederlandse overheidspensioen op een zo gunstig mogelijke wijze in Duitsland fiscaal te laten behandelen. Het beperkt zich tot feiten die daarmee samenhangen en geeft dus geen volledig beeld van de materie.

Beide pensioensystemen berusten op drie pijlers (Duits: *Pfeiler* of *Säule*):

	DEU	NLD
Pijler 1	Gesetzliche Rentenversicherung	AOW
Pijler 2	Betriebliche Altersvorsorge	Aanvullend pensioen
Pijler 3	Private Vorsorge	Privé regelingen

1. Pensioenopbouw

a. Pijler 1

De *deutsche Rentenversicherung* is verplicht voor werknemers en voor zelfstandigen met bepaalde werkzaamheden. Daarom heet het pensioen ook *gesetzliche Rente*. Andere zelfstandigen kunnen zich er vrijwillig bij verzekeren. Wie geen arbeidsinkomen heeft bouwt geen pensioen op. Deze *Rente* is niet alleen een pensioen, hij is ook het belangrijkste systeem van sociale zekerheid in Duitsland.

b. Pijler 2

Werkgevers in Nederland zijn niet verplicht een werkgeverspensioen aan te bieden, behalve als het bedrijf binnen een sector met een collectief bedrijfstakpensioenfonds valt (dat betreft 75% van de werknemers) of als er een cao is, waarin dit is voorgeschreven. Het merendeel van de werknemers bouwt pensioen op. De werkgever houdt in voorkomend geval premie in op het bruto-inkomen. Er wordt dus belastingvoordeel over verleend. Voor veel gepensioneerden is het "aanvullend pensioen" het hoofdinkomen. De AOW-uitkering is vaak juist "aanvullend".

In Duitsland moeten werkgevers een soort aanvullende pensioenregeling aanbieden. Dat heet *betriebliche Altersvorsorge* of *Betriebsrente*. In het algemeen wordt deze vorm van pensioen *Versorgungbezug* genoemd. Die kan op vijf verschillende manieren plaatsvinden. De financiering ervan kan op drie manieren plaatsvinden: betaling door de werknemer, de werkgever of een mengvorm van beide. In de regel komt de financiering door de werknemer van het bruto-inkomen (*Entgeldumwandlung*) en is dus met belastingvoordeel. Deelname aan deze vorm van pensioen is vrijwillig. Omdat over de uitkering van de *Betriebsrente* bijna twee keer zoveel zorgpremie moet worden betaald als over die van de *gesetzliche Rente* maakt slechts 50% van de gepensioneerden gebruik van deze pensioenvorm. Daarnaast is de uitkering vaak lager dan die van de *gesetzliche Rente*. Om deze twee redenen is de *gesetzliche Rente* voor de meeste gepensioneerden in Duitsland het hoofdinkomen.

c. Pijler 3

Er is geen wezenlijk verschil tussen beide landen. Afhankelijk van voorkeur en van de beschikbare gelden kan iemand ervoor kiezen een reserve op te bouwen uit spaargeld, aandelen, een huis, een levensverzekering, lijfrente etc. of niet. Beide landen kennen, verschillende, vormen van fiscale facilitering daarvan in de opbouwfase of bij uitkering.

2. Belastingheffing over de pensioenuitkering

Bij belastingheffing over pensioenen wordt onderscheid gemaakt of belasting wordt geheven over de premie, de uitkering, of het verschil daartussen, de winst. Dat laatste heet in het Duits *Ertragsanteil*. Het belastingheffingsrecht tussen bronland en woonland wordt bilateraal afgesproken en vastgelegd in een belastingverdrag (Duits: *Doppelbesteuerungsabkommen, DBA*)

a. Pijler 1

De AOW is een omslagstelsel. Er wordt geen pensioen opgebouwd, de uitkering komt rechtstreeks uit de premies. Sinds de jaren negentig is de AOW gedeeltelijk gefiscaliseerd. Dat wil zeggen dat een deel van de uitkering uit de staatskas komt. Hoewel over de AOW-premie sinds geen belastingvoordeel is verleend, heft de Nederlandse staat inkomstenbelasting over de gehele uitkering.

In Duitsland werd tot 2005 over het werknemersdeel van de premie voor de *gesetzliche Rente* geen belastingvoordeel verleend (wel over het werkgeversdeel). Er werd ook geen belasting over de uitkering geheven. In 2005 is de wet veranderd. Vanaf dit jaar wordt in een periode van 20 jaar het werknemersdeel in stappen "fiscaal gefacili(t)eerd", dat wil zeggen dat er belastingvoordeel wordt verleend. Pensioenen, waarvan tot uiterlijk december 2005 de uitkering begon, worden voor 50% in de belastingheffing betrokken. Voor elk jaar na 2005 dat de uitkering begint komt daar 2% bij, vanaf 2021 is deze stijging 1% per jaar. Vanaf 2040 wordt over het gehele pensioen belasting geheven. Nu zijn er vijf miljoen belastingaangiftes van de 21 miljoen *Rentner*. Dat aantal stijgt nu met ongeveer 50.000 per jaar.

Ambtenaren in Duitsland betalen geen pensioenpremie. Hun pensioen (*Pension* genoemd, geen *Rente*) werd en wordt om deze reden ten volle belast.

b. Pijler 2

Omdat de Nederlandse staat belastingvoordeel geeft aan zowel het werkgevers- als het werknemersdeel van de pensioenpremie (van salarissen tot 100.000 €), is in Nederland de volledige pensioenuitkering belast.

In Duitsland wordt van een niet fiscaal gefacilieerde *Betriebsrente* het *Ertragsanteil* belast. Dat is niet het daadwerkelijk genoten voordeel, maar een fictief percentage van de pensioenuitkering, vastgelegd in een tabel. Het percentage is afhankelijk van de leeftijd bij aanvang van de pensioenuitkering en bedraagt 18% bij een pensioengerechtigde leeftijd van 65 en 66 jaar. Is men ouder wordt dit percentage lager, is men jonger wordt het hoger.

Als de *Betriebsrente* geheel of gedeeltelijk fiscaal gefacilieerd was, wordt een evenredig deel geheel belast. De uitkerende instantie geeft per jaar aan welk deel van de uitkering geheel en welk deel gedeeltelijk moet worden belast.

c. Pijler 3

In Nederland behoren lijfrente-uitkeringen tot box 1, het inkomen uit vermogen (box 3) wordt fictief belast. In Duitsland wordt het daadwerkelijk verkregen inkomen (bankrente, winst op aandelen, etc.) belast, lijfrentes geheel of alleen het *Ertragsanteil*. Volgens het belastingverdrag wordt "box 3" inkomen in Duitsland belast, onafhankelijk waar het vandaan komt, m.u.v. bezit van onroerend goed

binnen de Nederlandse grenzen.

3. Belastingheffing over grensoverschrijdende pensioenen

In het oude belastingverdrag tussen Nederland en Duitsland werden Nederlandse bedrijfspensioenen van inwoners van Duitsland in Duitsland belast. Hoewel de pensioenopbouw fiscaal gefacilieerd was, werd alleen over het *Ertragsanteil* belasting geheven. Dat gebeurde *bundesweit*, dus in alle deelstaten. Dubbel voordeel, dus. Duitse pensioenen van inwoners van Nederland, waarover in de pensioenopbouw geen belastingvoordeel was verleend, werden geheel in de belasting betrokken. Dubbel nadeel dus. Voor het dubbele nadeel is een oplossing gevonden (via de hardheidsclausule), het dubbele voordeel bleef tot 2016 onaangetast. In het nieuwe verdrag worden bedrijfspensioenen waarvan de som van pensioenen, AOW en overige socialezekerheidsuitkeringen en lijfrente-uitkeringen meer dan 15.000 € bedraagt belast in het bronland. Overheidspensioenen worden altijd in het bronland belast, behalve als de belastingplichtige de nationaliteit van het woonland heeft aangenomen. Als het overheidspensioen in het bronland belast wordt, geldt de 15.000 € grens voor de som van AOW, overige socialezekerheidsuitkeringen en lijfrente-uitkeringen.

Het navolgende gaat over de situatie dat het Nederlandse overheidspensioen in Nederland wordt belast en de AOW in Duitsland. De AOW wordt in Duitsland belast zoals de *gesetzliche Rente*. In mijn aantekening "Belastingaangifte in Duitsland" ga ik nader in op het doen van aangifte.

4. Behandeling van het Nederlandse overheidspensioen in Duitsland

Het Nederlandse overheidspensioen wordt in Duitsland meegerekend voor het progressievoorbehoud (*Progressionsvorbehalt*). Merkwaardig is dat in dit geval er geen sprake is van een *bundesweite* aanpak. Elk *Finanzamt* (belastingkantoor van een middelgrote of grote stad en omgeving) bepaalt zelf hoe met het Nederlandse overheidspensioen wordt omgegaan. Alleen in Nordrhein-Westfalen is voor een handelswijze voor de deelstaat besloten. In de praktijk komen drie varianten voor.

- a. Het gehele pensioen wordt meegerekend
- b. Het overheidspensioen wordt beschouwd als *gesetzliche Rente*. Dat wil zeggen 50% plus 2% per jaar aanvang pensioen na 2005 wordt meegerekend.
- c. Alleen het *Ertragsanteil* wordt meegerekend; oplossing Nordrhein-Westfalen.

Bij alle varianten wordt 102 € aan wervingskosten afgetrokken.

Welke methode is toegepast kan men zien in de belastingaanslag, het *Steuerbescheid*. In de toelichting ervan (de kleine lettertjes) staat ergens de zin *Einkünfte die nach einem DBA ... steuerfrei sind, wurden mit xxxxx € in die Berechnung des Steuersatzes einbezogen (Progressionsvorbehalt)*. Het genoemde bedrag plus 102 € geeft het deel van het overheidspensioen weer dat is meegenomen.

5. Beschouwing en aanbeveling

- a. Dat het hele pensioen wordt meegerekend kan twee oorzaken hebben. In de eerste plaats kan in beschouwing zijn genomen dat het een *Staatspension* betreft en deze worden in Duitsland geheel bij de belastingheffing betrokken. In de brochure [Besteuerung von Alterseinkünften](#), die het *Bundesministerium der Finanzen* jaarlijks

uitgeeft, staat hierover:

Da für diese Altersbezüge anders als für Renten im aktiven Arbeitsleben keine eigenen Beträge gezahlt werden, unterliegen Versorgungsbezüge grundsätzlich in vollem Umfang die Besteuerung.

Met andere woorden: de reden dat het Nederlandse overheidspensioen in dit geval geheel bij de belasting wordt betrokken, is dat ervan uitgegaan wordt dat er geen pensioenpremies zijn betaald. In dit geval is een bezwaarschrift op zijn plaats op grond van het feit dat er wel pensioenpremies (*Rentenbeiträge*) zijn betaald. Mogelijk moet men aantonen dat daadwerkelijk pensioenpremies zijn betaald.

Een ander argument om het gehele overheidspensioen mee te rekenen, is dat de opbouw fiscaal gefacilieerd is geweest. Het argument hiertegen is dat in het oude belastingverdrag de in Duitsland belastbare Nederlandse bedrijfspensioenen decennialang *bundesweit* alleen met het *Ertragsanteil* zijn meegerekend. In Nederland is er geen enkel wezenlijk verschil in opbouw of uitkering tussen bedrijfs- en overheidspensioenen. Verschil in de Duitse belastingheffing is dus discriminatie. NB: een Nederlandse belastingadviseur die leden in Niedersachsen bijstaat, tipte mij dat in die deelstaat strenger wordt opgetreden m.b.t. het belasten van met belastingvoordeel opgebouwde pensioenen en dat dat mogelijk wordt uitgebreid over de rest van het land.

b. Deze variant komt voor als in beschouwing wordt genomen, dat het Nederlandse pensioen "*quasi obligatorisch*" is en dus lijkt op de Duitse *gesetzliche Rente*. Gevolg van deze kwalificatie is dat tot 2040 weliswaar niet het gehele pensioen bij het progressievoorbehoud wordt betrokken, maar wel een groter deel dan in geval c. Men kan zich hiertegen verweren. Het heeft op zich niets met belastingheffing te maken, maar in het *Sozialgesetzbuch (SGB)* staat de status van buitenlandse pensioenen omschreven. Alle Nederlandse pensioenen zijn op grond hiervan opgenomen in een EU-database, de *EESI Master Directory*. Het Nederlandse overheidspensioen staat hier in de Duitstalige versie omschreven als "*Versorgungsbezug*". Kwalificering van het pensioen als *gesetzliche Rente* kan op grond hiervan worden aangevochten.

c. Als alleen het *Ertragsanteil* juist wordt meegerekend, wordt consequent en voordelig gehandeld. Niets aan doen!